

Láng Zsolt – Tamás Dénes

TOMBOLÓ FILOLÓGIA

ANNE CARSON: *VÖRÖS ÖNÉLETRAJZA*. MAGVETŐ KIADÓ,
BUDAPEST, 2017.

Láng Zsolt: Te hogy kezdted olvasni? Belevágtál a közepébe, vagy előbb körbejártad, elolvastad a jegyzeteket, utána néztél, ki ez a szerző, esetleg miket írtak róla?

Tamás Dénes: Néha szeretek, úgy mond, szerzőket felfedezni magamnak. Ezt a könyvet csak úgy leemelttem a könyvesbolt polcáról, és anélkül, hogy sokat gondolkoztam volna, belevágtam. És már az elején lenyűgözött a könyv, ritka az ennyire rafinált és mégis elemi módon olvasható szöveg, ezért végigfutottam rajta. Aztán többször megtörtént ez. Később utána néztem a dolgoknak, a szöveg öröme azonban még mindig eleven. A te olvasásod másként történt?

LZS: Rögtön a közepébe vágtam, elkezdtem az elejétől, és egyszer csak, ott a *Kedd* című résznél azt kérdeztem magamtól, hogy vajon ez vers vagy próza. És ha vers, mint ahogy kinéz, vajon miért nem próza, amilyennek tűnik. És aztán végig ott volt ez a kérdés. Benned nem merült fel ilyesmi? Mi gondoltál először?

TD: Mondjuk a könyv hamar megválaszolja ezt a kérdést nekünk, amikor verses regénynek nevezi magát. Őszintén, ez a műfaji dobozolás nem igazán foglalkoztatott. Különben az utószóban van egy idézet a szerzőtől, ami szerintem jól eligazít bennünket: „amennyiben a próza egy ház, úgy a líra egy lángoló ember, aki megpróbál minél gyorsabban átrohanni rajta”. Egy házon átrohanó lángoló ember – gyönyörű metaforája ennek a könyvnek. Ez lehetne az elemi olvasat. A rafináltabb, az még ennél is érdekesebb, mert közben ugyebár nemcsak verseknek nevezett képződmények vannak a könyvben, hanem szerzői előszó, régi görög szövegek szabad fordításai, álintertjű, amelyek több irányba kontextualizálják a verses regényt. Dúskálhatunk benne. De mintha téged nem ragadott volna el annyira a könyv, mint engem? Jól érzékelem ezt a tapogatózó kérdéseidből?

LZS: Talán mert megvan bennem többszörösen ez az élmény, mármint hogy valami új érzékelés, ezen az új érzéki nyelven megfogalmazott élmény magával ragad, sokszor átéltem már az új varázsát. Emiatt talán fakóbb a lelkesedésem. Meg aztán túl frissen olvastam, ilyenkor várni szoktam kicsit. Plusz: félek a metaforáktól... Égő alak futása – szépnek szép, valóban.

TD: Románc – így nevezi a szerző azt a szerelmi történetet, amely a verses regény középpontjában található. Innen megengedhetjük az érzékiség csapongását a szerzőnek. Az érzéki szenzációk, a szenvedélyek könyvét olvassuk, és hát Deleuze és Guattari szerint ez a művészet célja: affektumokat és percepciókat létrehozni a kompozíció síkján. Itt mindez hatványozottan van meg, ezért is élveztem annyira a könyvet, a történetmesélést, amely folyamatosan erős érzéki élményekhez juttatott. Nem beszélve arról, hogy a könyv főszereplői a görög mitológiából a jelenbe katapultál lények, Gérüón, a vörös, szárnyas szörnyeteg és Heraklész, a homoszexuális szeretője. Ez számomra adott egy különös mélységet a történetüknek, azon gondolkoztam, hogy mi is a szenvedély adekvát nyelve, kultúrája. A görög mitológiát megfelelőnek érzékeltem.

LZS: Érdekes, hogy nekem is rögtön Deleuze ugrott be. Tanulj meg szeretni emlék, vágykép és összegzés nélkül, anélkül, hogy pontot tennél ki. Ne legyen sem én, sem te tapasztalatod, hanem pusztán élettapasztalatod. És akkor megszűnik a különbség is az én és a te között. Ugyanígy, a múlt és a jövő között sem, mert nincs múltunk, sem jövőnk. És ha nincs jövő, akkor soha nem tudjuk előre, mi lesz. Az ilyen természetű időtapasztalat valóban kizárólag a szerelemé, és ezért is adekvát a Carson-féle megmerítkezés az időben, az ókortól a jelenkorig. De most a kérdéseimről: bizonytalan vagyok a románcot övező részeket illetően. Nem túl kimódolt a szerzői bevezető részek (különböző filozofiai értelmezések) és a végén a Sztészikhorosz-interjú beillesztése szerinted?

TD: Az – hogy röviden válaszoljak. De ennek ellenére ezekből a részekből is kiolvastam egyfajta van gondolkodást, ami aztán elemi módon kezdett működésbe jönni a középső részben. Tomboló filológia – hogy metaforizáljak, amitől ezek szerint te félsz (hogy miért, megválaszolhatod). A melléknevek mint a létezés reteszei – hogy lehet így fogalmazni, eksztázisba jön az agyam. Nekem különben még Bolano regénye, a 2666 is eszembe jutott, amiről e könyv előtt klikkreceltünk. Azt is mondhatom, amit Bolano regénye jelentett nekem a prózában az elmúlt tíz évben, azt hozta Carson a lírában – barbár, felszabadító esztétikát. Szórakoztatott a könyv, és hogy ezt még okosan tudta tenni, kívánhatnánk többet magunknak, ol-

vasók. Különben számodra mit jelentett a könyv görög háttere? Vagy csak a kimódoltságot juttatta eszedbe?

LZS: A kimódoltságot nem a görög merítés juttatta eszembe, hanem pusztán a formai jegyek, a túlmozgásos filozói tüsténkedés. És ahogy Bolaño-nál is megtörténik: a szövegáram itt is átszakítja a gátakat, elönti a klasszika-filológiát. És a görög háttér élni kezd. De ez nem a minket körülvevő élet. „Sokkal igazabb / a fotóra dermedő idő...” Miért? Talán mert az időtlenebb. Úgy tűnik, Carson visszaveszi a rómaiaktól a görögöket, visszaveszi, és megtisztítja a nagyzástól, az instanciáktól, az alá-felé rendelés számárvezetőjétől, szóval a hatalmi eszméktől. Egyébként egyáltalán nem zavar engem az ő filozófiája, tudós volta, egyáltalán nem. Vonzanak a kutató írók, akik alámerülnek a téma tudományába. Számomra ez a kötet (az előbbi mondatot folytatva) olyan most, mint mondjuk, amilyen reálszakos gimnazistaként, tizenkettedikes koromban a kvantumfizika volt: egy új nyelv a világ megértéséhez. Maga a megértés eztán következik.

TD: A megértés mindig utólagos. A vers pedig behatol a világ forró magmájába, és megmutatja, mennyire szabadok ott a szavak. Olvassuk, és értsük meg ezt a költészetet, tanuljuk meg a nyelvét, ami ezen a módon elég magányos a magyar irodalomban.